

Sygn. akt VI U 2198/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 marca 2015 r.

Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodnicząca:	SSO Monika Miller-Młyńska
Protokolant:	st. sekr. sądowy Renata Sekinda

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 4 marca 2015 r. w S.

sprawy M. A. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.

o prawo do emerytury pomostowej

na skutek odwołania M. A. (1)

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S.

z dnia 7 listopada 2014 roku znak: (...)

I. zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznaje M. A. (1) prawo do emerytury pomostowej, poczynając od 18 września 2014r.;

II. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. na rzecz M. A. (1) kwotę 60 (sześćdziesięciu) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu;

III. stwierdza odpowiedzialność organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania prawidłowej decyzji w niniejszej sprawie.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 7 listopada 2014 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. odmówił M. A. (1) przyznania prawa do emerytury pomostowej, powołując się na przepis art. 51 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych i wskazując, że nie przedłożył on zaświadczenia wystawionego przez zakład pracy, stwierdzającego, że przed dniem 01.01.2009 roku wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze. Organ uznał, że ubezpieczony udowodnił wykonywanie pracy tego rodzaju przez 13 lat, 11 miesięcy i 5 dni, zamiast wymaganych 15 lat.

Ubezpieczony odwołał się od powyższej decyzji, wskazując, że wykonywał pracę rybaka, co powinno skutkować przyznaniem mu prawa do świadczenia.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie w całości, z tych samych powodów co wskazane w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji.

W toku procesu ubezpieczony ustanowił pełnomocnika w osobie radczynie prawnej, która sprecyzowała żądanie odwołania w ten sposób, że wniosła o zmianę zaskarżonej decyzji przez przyznanie M. A. (1) prawa do emerytury pomostowej, poczynając od dnia wniesienia wniosku do organu rentowego, a dodatkowo zażądała obciążenia organu rentowego kosztami postępowania, w tym kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

M. G. urodził się (...). Wniosek o emeryturę pomostową złożył w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych Oddziale w S. w dniu 18 września 2014 roku.

Ubezpieczony legitymuje się udowodnionym okresem składkowym i nieskładkowym wynoszącym ogółem 28 lat i 11 dni. W chwili składania wniosku nie pozostawał w zatrudnieniu. Po dniu 31 grudnia 2008r. nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze.

Okoliczności niesporne a nadto dowody – dokumenty w aktach ZUS O/S. dotyczących ubezpieczonego.

W okresie od 16 kwietnia 1982 roku do 17 września 1995 roku M. A. (1) był zatrudniony w Przedsiębiorstwie (...) w S. w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowiskach kolejno: rybaka przetwórstwa, rybaka przeładunkowego, rybaka pokładowego oraz starszego rybaka pokładowego. W tym czasie – w okresie od 16 kwietnia do 18 października 1994r. – korzystał z urlopu bezpłatnego.

Następnie, od 18 września 1995r. ubezpieczony kontynuował pracę (na zasadzie przejęcia części zakładu pracy w trybie przepisu art. 23¹ kodeksu pracy) w spółce (...) S.A. Był tam zatrudniony do 3 kwietnia 2001r., w pełnym wymiarze czasu pracy jako starszy marynarz (w ostatnim okresie jego pracodawcą był (...) S.A. w upadłości).

Świadczona przez ubezpieczonego praca była pracą w szczególnych warunkach w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. (Dz.U. nr 8 poz. 43), wykonywaną w pełnym wymiarze czasu pracy.

W dniu 17 września 1995r. (...) wystawił ubezpieczonemu dokument zatytułowany „świadcstwo pracy”, w którym podano imię i nazwisko ubezpieczonego, imię jego ojca, datę urodzenia ubezpieczonego, datę podjęcia oraz ustania zatrudnienia, a nadto wyliczono wszystkie zajmowane przez niego stanowiska pracy.

Z kolei syndyk masy upadłości (...) wystawił ubezpieczonemu świadectwo pracy za okres zatrudnienia od 18 września 1995r. do 3 kwietnia 2001r., wskazując w tym dokumencie, że w okresie od 21 grudnia 1996r. do 28 lutego 1998r. M. G. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Ubezpieczony uzyskał także w dniu 17 czerwca 1996r. dokument zatytułowany „świadcstwo wykonywania prac w szczególnych warunkach”, wystawiony przez spółkę (...). W dokumencie tym wskazano w szczególności, iż M. A. (1) w okresach od 16 kwietnia 1982 roku do 15 kwietnia 1994 roku oraz od 19 października 1994 roku do 17 września 1995 roku stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace na stakach jako pracownik morski - na stanowisku starszego rybaka pokładowego, o jakich mowa w wykazie B, dziale nr 4, poz. nr 4 pkt 11 stanowiącym załącznik do zarządzenia nr 24 Ministra – Kierownika UGM z dnia 15.08.1993r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach pracy resortu gospodarki morskiej.

Analogiczne świadectwo wykonywania prac w szczególnych warunkach, tyle że za okres od 21 grudnia 1996r. do 28 lutego 1998r. wydał ubezpieczonemu także syndyk masy upadłości (...) S.A. W dokumencie tym wskazano, że w tym okresie ubezpieczony wykonywał pracę na stanowisku starszego marynarza, wymienioną w wykazie B, dziale nr 4, poz.

nr 4 pkt 19 stanowiącym załącznik do zarządzenia nr 24 Ministra – Kierownika UGM z dnia 15.08.1993r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach pracy resortu gospodarki morskiej.

Okoliczności niesporne, a nadto dowody:

- dokumenty w aktach ZUS O/S. dotyczących ubezpieczonego: świadectwa pracy - k. 21-22, pl. III; świadectwa wykonywania prac w szczególnych warunkach - k. 17 i 19, plik IV.

Spółka (...) aktualnie nie istnieje; nie istniała także już w roku 2009.

Niesporne.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie okazało się uzasadnione.

W niniejszym postępowaniu koniecznym było zbadanie zasadności odwołania od zaskarżonej decyzji odmawiającej M. A. (1) prawa do emerytury pomostowej, w której podstawą rozstrzygnięcia organu rentowego był wyłącznie brak u ubezpieczonego zaświadczenia wystawionego przez pracodawcę, stwierdzającego, że przed dniem 01.01.2009 roku wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze. Organ rentowy przyznał bowiem w odpowiedzi na odwołanie, że gdyby takie zaświadczenie zostało przedłożone, emerytura pomostowa zostałaby ubezpieczonemu przyznana, a to z uwagi na fakt, że spełnił wszystkie pozostałe przesłanki określone przepisem art. 49 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 roku o emeryturach pomostowych (Dz.U. 2008 nr 237, poz. 1656, dalej jako: ustawa).

Zgodnie z art. 4 w zw. z art. 8 ustawy, prawo do emerytury pomostowej, przysługuje pracownikowi, który spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) urodził się po dniu 31 grudnia 1948 r.;
- 2)osiągnął wiek wynoszący, co najmniej 50 lat dla kobiet i co najmniej 55 lat dla mężczyzn;
- 3) ma okres składkowy i nieskładkowy, ustalony na zasadach określonych w art. 5-9 i art. 11 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i co najmniej 25 lat dla mężczyzn;
- 4) ma okres pracy w szczególnych warunkach, w przypadku ubezpieczonego takiej o jakiej mowa w załączniku nr 1 do ustawy w punkcie 22, wynoszący co najmniej 10 lat;
- 5) przed dniem 1 stycznia 1999 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub prace w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS;
- 6)po dniu 31 grudnia 2008 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3;
- 7)nastąpiło z nim rozwiązanie stosunku pracy.

Dodatkowo należało mieć na uwadze przepis art. 49 ustawy, przewidujący, iż prawo do emerytury pomostowej przysługuje również osobie, która:

- 1)po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywała pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3;
- 2)spełnia warunki określone w art. 4 pkt 1-5 i 7 i art. 5-12;
- 3)w dniu wejścia w życie ustawy miała wymagany w przepisach, o których mowa w pkt 2, okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3.

Z powyższego wynika, że w niniejszej sprawie organ rentowy trafnie wskazał, iż ubezpieczony spełnił wszystkie przesłanki wymagane do nabycia prawa do emerytury pomostowej. Jak bowiem wynika z dowodów zebranych w toku niniejszego postępowania, osiągnął on wiek emerytalny wynoszący 55 lat, a także posiada wymagany powyższymi uregulowaniami staż pracy wynoszący łącznie ponad 25 lat. Dodatkowo koniecznym było uznanie, że ubezpieczony posiada także wymagany (w tym przypadku ponad dziesięcioletni) staż pracy w warunkach szczególnych. Praca jaką M. A. wykonywał bowiem w czasie zatrudnienia w (...) w S. na stanowisku najpierw rybaka, a później starszego marynarza jest bowiem pracą w warunkach szczególnych, wymienioną w punkcie 22 załącznika nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych.

W niniejszej sprawie istotne znaczenie miał fakt, że ubezpieczony po dniu 31 grudnia 2008 roku nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Oznaczało to, że jego prawo do emerytury pomostowej oparte było o regulację zawartą w przepisie art. 49 ustawy. Organ rentowy wywiódł z tego jednak i taki wniosek, że okres wykonywania przez ubezpieczonego pracy w warunkach szczególnych mógł zostać stwierdzony wyłącznie poprzez przedłożenie zaświadczenia o jakim mowa w przepisie art. 51 ustawy. Wniosek ten jest całkowicie błędny.

Przepis art. 51 ustawy stanowi bowiem, iż „płatnik składek jest zobowiązany do wystawiania zaświadczeń o okresach pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3, za okresy przypadające przed dniem 1 stycznia 2009 r. Przepis art. 12 stosuje się odpowiednio.” Definicja płatnika składek została przy tym zamieszczona w art. 2 pkt 2 ustawy, gdzie sprecyzowano, że pod pojęciem tym trzeba rozumieć „pracodawcę, o którym mowa w art. 4 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (czyli osobę zatrudniającą pracowników lub u której odbywana jest służba zastępcza oraz jednostkę organizacyjną lub osobę fizyczną pozostającą z inną osobą fizyczną w stosunku prawnym uzasadniającym objęcie tej osoby ubezpieczeniami społecznymi, w tym z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym albo pobierania zasiłku macierzyńskiego, z wyłączeniem osób, którym zasiłek macierzyński wypłaca Zakład) oraz ubezpieczonego, o którym mowa w art. 4 pkt 2 lit. d tejże ustawy (czyli osobę zobowiązaną do opłacania składek na własne ubezpieczenie społeczne). Dodatkowo, należało mieć na uwadze całość regulacji zamieszczonych w rozdziale 6 ustawy o emeryturach pomostowych, w którym określono m.in. zasady i tryb opłacania składek na Fundusz Emerytur Pomostowych. W szczególności, w zamieszczonym w tym rozdziale przepisie art. 37 ust. 1, wskazano, że składkę na Fundusz Emerytur Pomostowych oblicza, rozlicza i opłaca co miesiąc płatnik składek. Trzeba przy tym zaznaczyć, iż ów Fundusz został powołany do życia właśnie omawianą ustawą (por. art. 29 ust. 1), która w tym zakresie weszła w życie z dniem 1 stycznia 2010r., a więc już po wydaniu zaskarżonej w niniejszej sprawie decyzji (vide: art. 57 pkt 1 ustawy). Oceniając w tym aspekcie całość przytoczonych regulacji, możliwym było wyprowadzenie z nich jedynie takiego wniosku, iż w każdym przypadku, w którym w ustawie mowa jest o płatniku składek i jego obowiązkach, ustawodawca miał na myśli płatnika składek na Fundusz Emerytur Pomostowych, a więc te podmioty o jakich mowa w przepisach art. 4 pkt 2 lit. a oraz lit. d ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, które począwszy od dnia 1 stycznia 2010r. zatrudniały osoby wykonujące prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze i w związku z tym zobowiązane były do opłacania składek na ten fundusz (art. 35 ust. 1 ustawy). Tylko tacy więc płatnicy składek (a nie wszystkie, abstrakcyjnie rozumiane, podmioty, które kiedykolwiek opłaciły jakąkolwiek składkę na ubezpieczenie społeczne) mają obowiązek wystawiania zaświadczeń o jakich mowa w przepisie art. 51. Skoro więc ubezpieczony był zatrudniony w (...) w S. i tam wykonywał pracę w warunkach szczególnych, a podmiot ten – co jest faktem w S. notoryjnym, także dla Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – od roku 2001 kiedy to ogłoszono jego upadłość nie prowadzi już absolutnie żadnej działalności, w szczególności nie zatrudnia pracowników, brak było podstaw do uznania go za płatnika składek na Fundusz Emerytur Pomostowych, zobowiązanego do wystawiania omawianych zaświadczeń.

Rozumowanie przedstawione przez organ rentowy było jednak błędne także i z innego powodu. Organ ten pominął bowiem całkowicie regulację zamieszczoną w przepisie art. 3 ust. 7 ustawy, zgodnie z którą „za pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze uważa się również osoby wykonujące przed dniem wejścia w życie ustawy prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS”. Na gruncie zaś omawianych przepisów (stosowanych zawsze łącznie z przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku

emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (vide art. 32 ust. 4 ustawy emerytalnej), nie budziło nigdy wątpliwości sądu ani organu rentowego, iż okresy wykonywania takich prac mogą zostać stwierdzone bądź w świadectwie pracy, bądź w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach (§ 2 ust. 2 przywołanego rozporządzenia). Takim zaś świadectwem, wystawionym ściśle według wzoru o jakim mowa w rozporządzeniu, M. A. (1) dysponował i przedłożył je organowi rentowemu, który w żadnej mierze nie zakwestionował jego mocy wiążącej. Świadectwo to spełnia wszelkie wymogi przewidziane przepisami prawa, w szczególności wynikające z § 22 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe (Dz.U. 1983r., nr 237 poz. 1412). Nowe rozporządzenie (w odróżnieniu od obowiązującego dotychczas innego rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983r.) nie przewiduje w ogóle żadnych obostrzeń, jeśli chodzi o wymogi formalne, jakie muszą spełniać dowody przedkładane celem wykazania faktu wykonywania pracy w szczególnych warunkach, wskazując w § 22 wyłącznie, że „jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, środkiem dowodowym stwierdzającym okresy zatrudnienia na podstawie umowy o pracę, powołania, wyboru, mianowania oraz spółdzielczej umowy o pracę jest świadectwo pracy, zaświadczenie płatnika składek lub innego właściwego organu, wydane na podstawie posiadanych dokumentów lub inny dokument, w tym w szczególności:

1) legitymacja ubezpieczeniowa;

2) legitymacja służbowa, legitymacja związku zawodowego, umowa o pracę, wpis w dowodzie osobistym oraz pisma kierowane przez pracodawcę do pracownika w czasie trwania zatrudnienia.”

Powyższe oznacza, że jeśli osoba ubiegająca się o świadczenie z tytułu wykonywania pracy w szczególnych warunkach przedłoży miarodajny dokument, potwierdzający wykonywanie przez nią takiej pracy, bez znaczenia będzie w tej sytuacji nazwa owego dokumentu (tj. czy jest to „zaświadczenie”, czy też „świadectwo”, albo dokument w ogóle bez nazwy), a istotne będzie jedynie to, jaką ma on treść, w szczególności czy zawiera wszystkie dane pozwalające zarówno na identyfikację osoby, której dotyczy, jak i czy pozwala na jednoznaczne ustalenie jakiego rodzaju pracę i w jakim okresie ta osoba wykonywała. Dokument jakim wylegitymował się przed organem rentowym A., tj. „świadectwo wykonywania pracy w warunkach szczególnych” wszystkie te wymogi spełnia. W tej sytuacji postępowanie organu rentowego, domagającego się przedstawienia – obok tego świadectwa – jeszcze jakiegoś innego „zaświadczenia”, należało ocenić jako działanie całkowicie bezpodstawne, skutkujące niezgodnym z prawem pozbawieniem ubezpieczonego prawa do należnych mu świadczeń.

Zgodnie z normą art. 15 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych, prawo do emerytury pomostowej powstaje z dniem spełnienia warunków wymaganych do nabycia tego prawa. Jak jednak wynika z treści przepisu art. 26 ust. 1 ustawy, emeryturę pomostową wypłaca się za miesiąc kalendarzowy w terminach i na zasadach przewidzianych dla wypłaty emerytur, określonych m.in. w art. 129 ustawy emerytalnej. Ten ostatni przepis stanowi zaś, iż świadczenia wypłaca się poczynając od dnia powstania prawa do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu. Skoro więc ubezpieczony wniosek o emeryturę pomostową złożył w organie rentowym w dniu 29 sierpnia 2014 roku, a wymagany w jego przypadku wiek 55 lat ukończył w dniu (...)roku, możliwe było przyznanie mu prawa do świadczenia już od 1 września 2014 roku, tj. od pierwszego dnia miesiąca, w którym złożył w organie rentowy wniosek.

Ponieważ jednak reprezentująca ubezpieczonego profesjonalna pełnomocnik sprecyzowała żądanie odwołania w ten sposób, że wniosła o przyznanie ubezpieczonemu prawa do świadczenia od dnia złożenia wniosku do organu rentowego, będąc w tym zakresie związany żądaniem (art. 321 § 1 k.p.c.), sąd zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał M. A. (1) prawo do emerytury pomostowej począwszy od 18 września 2014 roku, gdyż tego dnia jego wniosek wpłynął do ZUS. Rozstrzygnięcie to oparto o przepis art. 477¹⁴ § 2 k.p.c.

W punkcie II. wyroku orzeczono o kosztach postępowania, zasądzając od organu rentowego na rzecz ubezpieczonego kwotę 60 złotych, stanowiącą zwrot kosztów zastępstwa procesowego przez pełnomocnik, będącą radczynią prawną. W tym zakresie sąd działał w oparciu o przepisy art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 99 k.p.c. w zw. z § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia

przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2002 r. Nr 163, poz. 1349)

W myśl przepisu art. 118 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, „w razie ustalenia prawa do świadczenia lub jego wysokości orzeczeniem organu odwoławczego za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uważa się również dzień wpływu prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego, jeżeli organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Organ odwoławczy, wydając orzeczenie, stwierdza odpowiedzialność organu rentowego”.

W niniejszej sprawie należało więc ocenić, czy w sytuacji, w której ubezpieczony domagał się od organu rentowego przyznania prawa do emerytury pomostowej, a organ rentowy twierdził, że mu ona nie przysługuje, gdyż nie spełnia wszystkich wymogów przewidzianych w ustawie, pomimo, że posiadał ponad 10-letni staż pracy w warunkach szczególnych udowodniony stosownym zaświadczeniem z zakładu pracy oraz spełniał pozostałe wymagane przesłanki, możliwe było przyjęcie przez sąd, że organ rentowy ponosi odpowiedzialność za nieprawidłowe postępowanie, polegające na stawianiu ubezpieczonemu wymogu złożenia zaświadczenia wystawionego przez ostatniego pracodawcy, stwierdzającego wykonywanie pracy w szczególnych warunkach.

Jak wynika z przedstawionych wyżej wyników postępowania dowodowego, dokonana przez organ rentowy interpretacja przepisów w zakresie wymogów stawianych M. A. (1) przy ubieganiu się o emeryturę pomostową okazała się całkowicie błędna. Powyższe oznacza, że opóźnienie w ustaleniu prawa do świadczenia jest niewątpliwie następstwem okoliczności, za które organ rentowy ponosi odpowiedzialność. Na marginesie tylko można wskazać, iż taka sytuacja jak w niniejszej sprawie została wprost wymieniona przez Trybunał Konstytucyjny w omawianym wyżej wyroku z dnia 11 września 2007 roku. W punkcie 8. uzasadnienia prawnego tego wyroku, Trybunał wyliczył bowiem sytuacje, w których opóźnienie w ustaleniu prawa do świadczenia będzie spowodowane okolicznościami, za które odpowiada organ rentowy – jako jedną z nich wskazując „błędą interpretację przepisów”.

W tej sytuacji, z uwagi na treść przepisu art. 118 ust. 1a ustawy emerytalnej, koniecznym stało się orzeczenie jak w punkcie II. sentencji wyroku.